

Errata:

Lk 7 on: Modernistlikus kontekstis võib identiteedi kujunemist näha just seesuguses interaktsioonis toimuva refleksiivsele korrastatusele pürgiva tegevusena. Identiteedi kujunemist nähakse protsessina, milles indiviid tegeleb koherentsete isiklike narratiivide säilitamise ja pideva ülevaatamisega. Seesugune protsess leiab aset mitmekülgeid valikuid pakkuvast kontekstis ning läbib erinevaid filtreid, midatoodavad abstraktsed tähendusüsteemid (Giddens 1991).

Peab olema: „Modernistlikus kontekstis võib identiteedi kujunemist näha just seesuguses interaktsioonis toimuva refleksiivsele korrastatusele pürgiva tegevusena. Identiteedi kujunemist nähakse protsessina, milles indiviid tegeleb koherentsete isiklike narratiivide säilitamise ja pideva ülevaatamisega. Seesugune protsess leiab aset mitmekülgeid valikuid pakkuvast kontekstis ning läbib erinevaid filtreid, midatoodavad abstraktsed tähendusüsteemid“ (Giddens 1991:5).

Lk 13 on: Nagu rõhutab Paul Ricoeur (1992:21–23), hõlmab identiteet ainult indiviidi jaoks olulisi aspekte ja neist kõige olulisemad on need, mida indiviid võib kogeda ja millele ta saab kinnitust kui tema vaatenurgast tähenduslikele ja olulistele. Ka mitmed teised uurijad (Stryker, Burke 2000; Lauriala, Kukkonen 2005; Stenberg 2011) on seisukohal, et identiteeti ei saa käsitleda totaalse või universaalsena: see on moodustunud indiviidi enesekohastest tähendusväljadest, olles samas hierarhiliselt organiseeritud.

Identiteedi kujunemine on elukestev protsess, mida mõjutab interaktsioon ümbritsevaga, milles erinevad ilmingud muutuvad refleksiooni kaudu tähenduslikeks sümboliteks, mille kaudu indiviid ennast defineerib, ja märkab ka seda, kuidas teda ära tuntakse ja teiste poolt vastu võetakse (Mead 1934; Stryker, Burke 2000; Stenberg 2011).

Peab olema: Nagu rõhutab Paul Ricoeur (1992:21–23 viidatud Stenberg 2011:16 kaudu), hõlmab identiteet ainult indiviidi jaoks olulisi aspekte ja neist kõige olulisemad on need, mida indiviid võib kogeda ja millele ta saab kinnitust kui tema vaatenurgast tähenduslikele ja olulistele. Ka mitmed teised uurijad (Stryker, Burke 2000; Lauriala, Kukkonen 2005; Stenberg 2011) on seisukohal, et identiteeti ei saa käsitleda totaalse või universaalsena: see on moodustunud indiviidi enesekohastest tähendusväljadest, olles samas hierarhiliselt organiseeritud.

Identiteet kujuneb kogu inimese elu jooksul ning seda mõjutab interaktsioon ümbritsevaga. Seesuguses protsessis muutuvad refleksiooni kaudu erinevad ilmingud ja kogemused tähenduslikeks sümboliteks ning on aluseks sellele, kuidas indiviid ennast määratleb nii enda kui teiste suhtes (Mead 1934; Stryker, Burke 2000; Stenberg 2011).

Lk 24 on: Termin „refleksioon” tuleneb ladinakeelsest verbist „*reflectere*”, mis tähendab paindumist või pööret (*flectere*) tagasi (*re*) (Bengtsson 2003: 297). Refleksioon eneserefleksiooni tähenduses on omanud olulist rolli uusaja filosoofias renessansist kuni tänapäevani. Filosoofilises kontekstis on refleksiooni kasutatud ontoloogiliselt, eraldamaks teadvust materiaalsest maailmast. Seejuures viidatakse indiviidile kui aktiivsele agendile, kes avastab ennast refleksiooniakti käigus (Bengtsson 2003:296–297).

Peab olema: Kooliõpetajate identiteeti läbi narratiivide uurinud Katariina Stenberg on esile tõstnud erinevaid mõtlejaid, kellele toetudes on produktiivne refleksiooni mõistet avada. Temale toetun osaliselt ka järgnevas arutelus refleksiooni mõiste käsitlemisel.

Näiteks on Jan Bengtsson selgitanud refleksiooni mõiste tagamaid: „Termin „refleksioon” tuleneb ladinakeelsest verbist „*reflectere*”, mis tähendab paindumist või pööret (*flectere*) tagasi (*re*). Refleksioon eneserefleksiooni tähenduses on omanud olulist rolli uusaja filosoofias renessansist kuni tänapäevani. Filosoofilises kontekstis on refleksiooni kasutatud ontoloogiliselt, eraldamaks teadvust materiaalsest maailmast. Seejuures viidatakse indiviidile kui aktiivsele agendile, kes avastab ennast refleksiooniakti käigus” (Bengtsson 2003:296–297; vt. ka Stenberg 2011: 41).

Lk 24 on: Karl Jaspers (1963) on eristanud eneserefleksioonis kolm tahku: 1) enesevaatlus, mille käigus indiviid võtab distantsti enda või oma kogemuse suhtes ning saab teadlikuks oma mõtetest ja tunnetest; 2) enesemõistmine kui teadvustamisprotsess oma personaalsuse, huvide, eelistuste, arvamuste, normide ja väärtuste suhtes ning 3) eneseilmutus kui enesearengu protsess, milles indiviid avastab ning õpib enam ja enam ennast tundma (Jaspers 1963, viidatud: Yip 2007 kaudu).

John Dewey originaalkontseptsioonis (1933) on refleksiooni nähtud kui süstemaatilist, ranget ja distsiplineeritud mõtlemise viisi, mis toetub teaduslikule teadmisele. Dewey rõhutab, et refleksioon erineb teistest mõtlemise viisidest, kuna haarab endasse ebakindluse, kahtluse ja segaduse; see on küsimine olukorra kohta, otsimise ja mõtestamise akt, mille eesmärgiks on leida materjali, mis aitaks lahendada häämingut ja mõistmatust tekitanud olukorra (Dewey 1933: 12).

Refleksiooni ongi enamasti defineeritud süstemaatilise kogemuste üle mõtlemisena. Seda on võimalik vaadelda kui tähenduste loomise protsessi, mis viib indiviidi ühest kogemusest teise järjest süveneva arusaamise ja mõistmisega nende olukordade omavahelistest suhetest ning seostest teiste kogemuste ja ideedega. Tähendus on see sild, mis ühendab kogemusi, toob kaasa muutunud kontseptuaalse perspektiivi indiviidi jaoks ja sunnib sisemisele kasvule (Rogers 2001:845; Mansvelder-Longarioux, Beijaard, Verloop 2007:49).

Peab olema: Stenberg on tõstnud esile ka filosoof Karl Jaspersi (1963) käsitlust refleksioonist, milles on eneserefleksioonis eristatud kolm tahku: 1) enesevaatlus, mille käigus indiviid võtab distantsti enda või oma kogemuse suhtes ning saab teadlikuks oma mõtetest ja tunnetest; 2) enesemõistmine kui teadvustamisprotsess oma personaalsuse, huvide, eelistuste, arvamuste, normide ja väärtuste suhtes ning 3) eneseilmutus kui enesearengu protsess, milles indiviid avastab ning õpib enam ja enam ennast tundma (Jaspers 1963, viidatud: Yip 2007 kaudu, vt. ka Stenberg 2011:42).

Filosoof ja haridustegelane John Dewey osutas 20. sajandi alguses refleksiooni tähtsusele inimese arenguga seoses. Dewey (1933) on refleksiooni käsitlenud kui süstemaatilist, ranget ja distsiplineeritud mõtlemise viisi, mis toetub teaduslikule teadmisele. Dewey rõhutab, et refleksioon erineb teistest mõtlemise viisidest, kuna haarab endasse ebakindluse, kahtluse ja segaduse; see on küsimine olukorra kohta, otsimise ja mõtestamise akt, mille eesmärgiks on leida materjali, mis aitaks lahendada häämingut ja mõistmatust tekitanud olukorra (Dewey 1933: 12).

Refleksiooni võibki nimetada tähenduste loomise protsessiks, mis aitab indiviidil mõista kogemuste taustal olevaid mehhanisme, kogemuste omavahelisi seoseid, annab võimaluse hinnata oma tegevuse aluseid ning aitab kaasa indiviidi sisemisele arengule. (Rogers 2001:845; Mansvelder-Longarioux, Beijaard, Verloop 2007:49; Stenberg 2011: 43).